

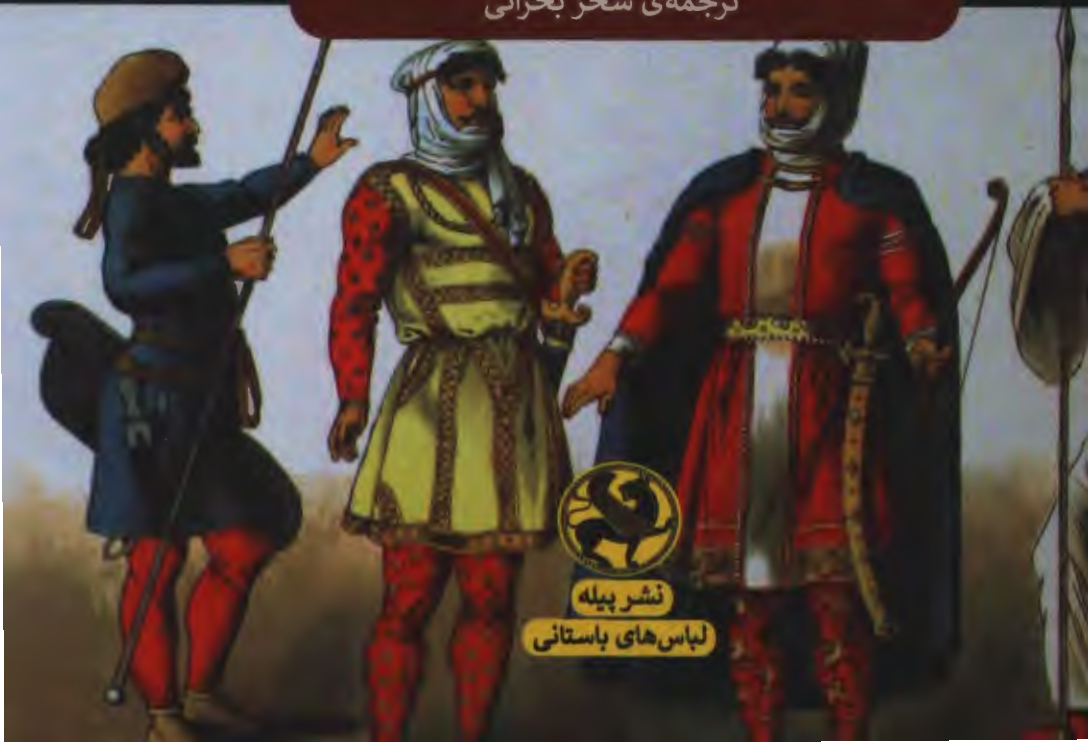


تاریخ لباس

در مصر، بین‌النهرین و ایران باستان

نوشته‌ی ماری جی هوستون

ترجمه‌ی سحر بحرانی



نشر پیله

لباس‌های باستانی

چیدات راکبش،
توبه اندازه پروانه شدن زیبایی

تاریخ لباس

در مصر، بین النهرین، ایران باستان

نویسنده ماری ج. هوستون

ترجمه‌ی سحر بحرانی

Houston, Mary Galway . م - ۱۸۷۱	سرشناسه
تاریخ لباس در مصر، بین‌النهرین، ایران باستان / نویسنده ماری ج. هوستون؛ ترجمه‌ی سحر بحرانی.	عنوان و نام پدیدآور
تهران: نشر پیله، ۱۴۰۱.	مشخصات نشر
ص. ۲۴۴	مشخصات ظاهری
978-622-7620-21-4	شابک
فیپا	وضعیت فهرست نویسی
عنوان اصلی: Ancient Egyptian, Mesopotamian & Persian costume, 2002.	یادداشت
پوشاک -- مصر	موضوع
Clothing and dress -- Egypt	
پوشاک -- آشور	
-- Assyria Clothing and dress	
پوشاک -- ایران	
Clothing and dress -- Iran	
بحرانی، سحر، ۱۳۶۸-، مترجم	شناسه افزوده
GT533	رده بندی کنگره
391	رده بندی دیویی
۸۸۰۰۷۸۰	شماره کتابشناسی ملی
فیپا	اطلاعات رکورد کتابشناسی

تاریخ لباس (در مصر، بین‌النهرین، ایران باستان)

نویسنده: ماری ج. هوستون

مترجم: سحر بحرانی

ناشر: پیله

نوبت و سال نشر: اول ۱۴۰۱

ناظرچاپ: مهدی سبحانی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: نقش‌آور

صفحه‌آرا: قاسمی (رها)

تیراژ: ۳۳۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۲۰-۲۱-۴



آدرس دفتر نشر: مقابل دانشگاه تهران خیابان لبافی‌نژاد، شماره ۲۱۶ طبقه ۱

تلفن: ۰۹۱۲-۳۸۷۶۲۵۹-۶۶۴۸۱۶۴۱-۶۶۹۵۰۸۷۱



مرکز پخش: خیابان انقلاب، خ ۱۲ فروردین، خ ژاندارمری غربی، پلاک ۹۵، پخش کتاب آثار

تلفن دفتر پخش: ۰۲۳۳-۶۶۴۶۰۲۳۳-۶۶۴۶۲۲۹۱-۶۶۴۶۰۲۳۳

هرگونه نقل، استفاده و اجرای تمام یا بخشی از این کتاب منوط به اجازه‌ی کتبی ناشر است.



1. ANCIENT EGYPTIAN GODDESS
3. ANI, A SCRIBE

2. ANCIENT EGYPTIAN QUEEN
4. ANCIENT EGYPTIAN QUEEN

(۲) ملکه‌ی مصر باستان
(۴) ملکه‌ی مصر باستان

(۱) ایزدبانوی مصر باستان
(۳) آنی کاتب

یادداشت کتابشناسی

این نسخه‌ی دوور، که نخستین بار در سال ۲۰۰۲ چاپ شد، نسخه‌ی کوتاه‌نشده‌ای از چاپ دوم اثری است که برای نخستین بار در سال ۱۹۲۰ توسط آ. ک. بلک در لندن و تحت عنوان لباس‌ها و زینت‌های مصر، بین‌النهرین، و ایران باستان منتشر شده بود. تنها تفاوت این نسخه با نسخه‌ی اصلی، چاپ تصاویر تمام‌رنگی شماره ۱ (تصویر صفحه اول) به صورت سیاه و سفید. البته، تک تک تصاویر این صفحه به صورت رنگی رو و پشت جلد این مجلد چاپ شده‌اند.

مقدمه

لباس‌هایی که در این مجلد به‌نمایش گذاشته شده‌اند عمدتاً از دیدگاه فنی مورد توجه بوده‌اند، یعنی ساختار آنها با دقت بررسی شده است. هر نوع لباس، پیش از طراحی، واقعاً برش خورده و دوخته شده است؛ البته، به‌جز مواردی که طرح آنها از جای دیگری کپی شده است. در بخش آخر، یعنی لباس‌های ایرانی، که پارچه‌پوشی پرزرق‌وبرقی در آنها وجود ندارد، تنها یک نمونه برای برش آمده است. تصاویر را ف. اس. هورن بلوئر ترسیم کرده است.

طرح‌های سراسر کتاب بر اساس روش طراحی هنرمندان هر دوره کپی شده‌اند و، بنابراین، با مطالعه‌ی این کتاب می‌توان، علاوه بر بررسی لباس‌های تاریخی، سیر تحول هنر را در قرون مختلف دنبال کرد. با این حال، برای درک کامل ساختار لباس، باید، علاوه بر طرح‌های معاصر عصر مربوطه، تصویر مدرنی ترسیم شود تا تلاش نسبتاً غیر قابل درک هنرمند باستان تشریح شود. این کار، هر جا که لازم بوده، انجام شده و، در هر مورد، طرح مورد نظر از روی مانکنی که واقعاً با پارچه پوشانده شده کشیده شده است. مقیاس‌های این مانکن‌ها هم ارائه شده‌اند تا امکان بازآفرینی بدون مشکل لباس‌ها فراهم باشد.

ماری ج. هوستون

یادداشت چاپ دوم

آماده‌سازی برای چاپ دوم این کتاب فرصتی برای بهبود در اختیار ما گذاشت. بخش دوم، که در چاپ اول با عنوان لباس آشوریان چاپ شده بود، در این چاپ، با عنوان مناسب‌تر لباس بین‌النهرین آماده است و، به این ترتیب، سبک‌های سومری و بابلی را نیز در بر می‌گیرد.

دوره‌ی تاریخی مورد نظر در بخش سوم، لباس ایرانیان، تا زمان فتح ایران از سوی مسلمانان گسترش یافته است، چرا که لباس ایرانیان، اگرچه در گذشته چندان شناخته شده نبود، به دلیل آنکه سبکی مشتمل بر شلوار است و به شدت با ساختار لباس بخش‌های اول و دوم تفاوت دارد، مورد توجه ویژه است. مایلم به‌طور ویژه از مسئولان موزه‌ی بریتانیا و ویکتوریا و آلبرت، و همچنین کتابخانه‌ی لینن‌هال در بلفاست، برای آنکه امکانات خود را جهت پژوهش مورد نیاز برای چاپ دوم در اختیارم قرار دادند، تشکر کنم.

م.ج.ه

فهرست مطالب

بخش اول: لباس مصریان باستان

- فصل ۱: لباس در پادشاهی کهن ۱۹
- فصل ۲: پادشاهی میانه ۲۹
- فصل ۳: پوشش در امپراتوری نوین، از دودمان هجدهم (۱۵۷۶ پیش از میلاد) به بعد ۳۷
- فصل ۴: لباس نظامی، به ویژه در امپراتوری نوین ۵۹
- فصل ۵: کاهنان، نوازندگان، و کارگران ۷۱
- فصل ۶: خارجی ها در آثار هنرمندان مصری ۸۳
- فصل ۷: ساخت یا شکل دهی لباس مصریان باستان ۹۳
- فصل ۸: زیورآلات مصری ۱۲۹

بخش دوم: لباس بین النهرین باستان

- فصل ۹: سبک لباس سومریان ۱۴۱
- فصل ۱۰: سبک لباس بابلیان ۱۵۱
- فصل ۱۱: سبک لباس آشوریان ۱۷۳

بخش سوم: لباس ایران باستان

- فصل ۱۲: سبک هخامنشیان، سلوکیان، اشکانیان و ساسانیان ایران ۲۱۵
- کتابشناسی ۲۴۱

فہرست شکل

<p>۴۲..... شکل ۲۷</p> <p>۴۳..... شکل ۲۸</p> <p>۴۳..... شکل ۲۹</p> <p>۴۴..... شکل ۳۰</p> <p>۴۵..... شکل ۳۱</p> <p>۴۶..... شکل ۳۲</p> <p>۴۷..... شکل ۳۳</p> <p>۴۸..... شکل ۳۴</p> <p>۵۰..... شکل ۳۵</p> <p>۵۰..... شکل ۳۶</p> <p>۵۱..... شکل ۳۷</p> <p>۵۲..... شکل ۳۸</p> <p>۵۳..... شکل ۳۹</p> <p>۵۴..... شکل ۴۰</p> <p>۵۵..... شکل ۴۱</p> <p>۵۶..... شکل ۴۲</p> <p>۵۶..... شکل ۴۳</p> <p>۵۷..... شکل ۴۴</p> <p>۶۰..... شکل ۴۵</p> <p>۶۱..... شکل ۴۶</p> <p>۶۲..... شکل ۴۷</p> <p>۶۴..... شکل ۴۸</p> <p>۶۵..... شکل ۴۹</p>	<p>تصویر شماره ۱..... ۵</p> <p>شکل ۱..... ۱۷</p> <p>شکل ۲، شکل ۳..... ۲۱</p> <p>شکل ۴..... ۲۲</p> <p>شکل ۵..... ۲۲</p> <p>شکل ۶..... ۲۳</p> <p>شکل ۷..... ۲۴</p> <p>شکل ۸..... ۲۴</p> <p>شکل ۹..... ۲۵</p> <p>شکل ۱۰..... ۲۵</p> <p>شکل ۱۱..... ۲۶</p> <p>شکل ۱۲..... ۲۷</p> <p>شکل ۱۳..... ۲۷</p> <p>شکل ۱۴..... ۲۷</p> <p>شکل ۱۵..... ۳۰</p> <p>شکل ۱۶..... ۳۱</p> <p>شکل ۱۷..... ۳۲</p> <p>شکل ۱۸..... ۳۲</p> <p>شکل ۱۹..... ۳۳</p> <p>شکل ۲۰، شکل ۲۱، شکل ۲۴..... ۳۴</p> <p>شکل ۲۲، شکل ۲۳..... ۳۴</p> <p>شکل ۲۵..... ۳۵</p> <p>شکل ۲۶..... ۴۰</p>
---	--

شکل ۷۷ ب ۹۱
 شکل ۷۷ ج ۹۱
 شکل ۷۸ ۹۴
 شکل ۷۹ الف ۹۶
 شکل ۸۰ الف ۹۶
 شکل ۸۱ الف ۹۷
 شکل ۷۹ ب ۹۷
 شکل ۸۰ ب ۹۸
 شکل ۸۱ ب ۹۸
 شکل ۸۲ ۹۹
 شکل ۸۳ الف ۱۰۱
 شکل ۸۳ ب ۱۰۱
 شکل ۸۴ الف ۱۰۳
 شکل ۸۴ ب ۱۰۳
 شکل ۸۵ ۱۰۶
 شکل ۸۶ الف ۱۰۷
 شکل ۸۶ ب ۱۰۷
 شکل ۸۶ ج ۱۰۸
 شکل ۸۷ ۱۰۸
 شکل ۸۸ ۱۰۹
 شکل ۸۹ الف ۱۰۹
 شکل ۸۹ ج ۱۰۹
 شکل ۸۹ د ۱۱۰
 شکل ۹۰ ۱۱۱
 شکل ۹۱ ۱۱۱
 شکل ۹۲ ۱۱۲
 شکل ۹۳ الف ۱۱۲

شکل ۵۰ ۶۶
 شکل ۵۱ ۶۷
 شکل ۵۲ الف ۶۷
 شکل ۵۲ ب ۶۷
 شکل ۵۳ الف، شکل ۵۳ ب ۶۸
 شکل ۵۴ الف، شکل ۵۴ ب ۶۸
 شکل ۵۵ ۷۰
 شکل ۵۶ ۷۰
 شکل ۵۷ ۷۲
 شکل ۵۸ الف ۷۳
 شکل ۵۸ ب، شکل ۵۸ ج، شکل ۵۸ د ۷۳
 شکل ۵۹ ۷۴
 شکل ۶۰ الف، شکل ۶۰ ب ۷۶
 شکل ۶۱ ۷۶
 شکل ۶۲ الف، شکل ۶۳ الف، شکل ۶۳ ب
 شکل ۶۲ ب، شکل ۶۳ ب ۷۷
 شکل ۶۴، شکل ۶۵، شکل ۶۶ ۷۸
 شکل ۶۷، شکل ۶۸ ۷۸
 شکل ۶۹ ۸۰
 شکل ۷۰ ۸۲
 شکل ۷۱ ۸۲
 شکل ۷۲ ۸۴
 شکل ۷۳ ۸۵
 شکل ۷۴ الف ۸۶
 شکل ۷۴ ب ۸۷
 شکل ۷۵ ۸۸
 شکل ۷۶ الف، شکل ۷۶ ب، شکل ۷۶ ج ۸۹
 شکل ۷۷ الف ۹۰

١٤٣.....	شکل ١٠٨	١١٣.....	شکل ٩٣ ب
١٤٣.....	شکل ١٠٩	١١٤.....	شکل ٩٤ الف
١٤٣.....	شکل ١١٠	١١٥.....	شکل ٩٤ ب
١٤٤.....	شکل ١١١	١١٦.....	پلاک شماره ٢
١٤٤.....	شکل ١١٢	١١٧.....	پلاک شماره ٣
١٤٥.....	شکل ١١٣	١١٨.....	شکل ٩٥ الف
١٤٥.....	شکل ١١٤	١١٩.....	شکل ٩٥ ب
١٤٧.....	شکل ١١٥	١١٩.....	شکل ٩٥ ج
١٤٨.....	شکل ١١٦	١٢٠.....	شکل ٩٥ د
١٥٢.....	شکل ١١٧ الف	١٢١.....	شکل ٩٦
١٥٢.....	شکل ١١٨	١٢٢.....	شکل ٩٨ الف
١٥٣.....	شکل ١١٩	١٢٢.....	شکل ٩٧ الف
١٥٤.....	شکل ١١٧ ب	١٢٤.....	شکل ٩٨ ب
١٥٤.....	شکل ١١٧ ج	١٢٤.....	شکل ٩٩ ب
١٥٥.....	شکل ١١٧ د	١٢٥.....	شکل ١٠٠ الف
١٥٥.....	شکل ١١٧ هـ	١٢٥.....	شکل ٩٩ الف
١٥٧.....	شکل ١٢٠	١٢٦.....	شکل ١٠١ الف
١٥٨.....	شکل ١٢٢ الف	١٢٦.....	شکل ١٠٠ ب
١٥٨.....	شکل ١٢١	١٢٦.....	شکل ١٠١ ب
١٥٩.....	شکل ١٢٢ ب	١٢٧.....	شکل ١٠٣ الف
١٥٩.....	شکل ١٢٢ ج	١٢٧.....	شکل ١٠٣ ب
١٦٠.....	شکل ١٢٢ د	١٢٨.....	شکل ١٠٢
١٦٠.....	شکل ١٢٢ هـ	١٣٢.....	پلاک شماره ٤
١٦١.....	شکل ١٢٢ و	١٣٣.....	پلاک شماره ٥
١٦٢.....	شکل ١٢٢ ز	١٣٥.....	شکل ١٠٤
١٦٢.....	شکل ١٢٣، شکل ١٢٤	١٣٦.....	شکل ١٠٥
١٦٤.....	شکل ١٢٥ الف	١٣٨.....	شکل ١٠٦
١٦٤.....	شکل ١٢٥ ب	١٤٢.....	شکل ١٠٧

۱۹۱.....	شکل ۱۴۰.....
۱۹۳.....	شکل ۱۴۱.....
۱۹۳.....	شکل ۱۴۲.....
۱۹۴.....	شکل ۱۴۳.....
۱۹۴.....	شکل ۱۴۴ الف.....
۱۹۵.....	شکل ۱۴۴ ب.....
۱۹۵.....	شکل ۱۴۴ ج.....
۱۹۶.....	شکل ۱۴۵ الف.....
۱۹۶.....	شکل ۱۴۵ ب.....
۱۹۸.....	شکل ۱۴۶.....
۱۹۹.....	شکل ۱۴۷.....
۲۰۰.....	شکل ۱۴۸.....
۲۰۲.....	پلاک شماره ۷.....
۲۰۴.....	پلاک شماره ۹.....
شکل ۱۴۹ الف، شکل ۱۴۹ ب، شکل	
۲۰۵.....	شکل ۱۵۰، شکل ۱۵۱.....
۲۰۶.....	شکل ۱۵۲.....
۲۰۷.....	شکل ۱۵۳.....
۲۰۹.....	پلاک شماره ۸.....
۲۱۷.....	شکل ۱۵۴ الف.....
۲۱۷.....	شکل ۱۵۴ ب.....
۲۱۸.....	شکل ۱۵۵.....
۲۱۹.....	شکل ۱۵۶.....
۲۱۹.....	شکل ۱۵۷.....
۲۱۹.....	شکل ۱۵۸ الف.....
۲۲۰.....	شکل ۱۵۸ ب.....
۲۲۰.....	شکل ۱۵۸ ج.....
۲۲۱.....	شکل ۱۵۹.....

۱۶۵.....	شکل ۱۲۵ ج.....
۱۶۵.....	شکل ۱۲۵ د.....
۱۶۶.....	شکل ۱۲۵ ه.....
۱۶۶.....	شکل ۱۲۵ و.....
۱۶۷.....	شکل ۱۲۶.....
۱۶۸.....	شکل ۱۲۷.....
۱۶۹.....	شکل ۱۲۸ الف.....
۱۷۰.....	شکل ۱۲۸ ب.....
۱۷۴.....	شکل ۱۲۹.....
۱۷۵.....	شکل ۱۳۰.....
۱۷۷.....	شکل ۱۳۰ الف.....
۱۷۷.....	شکل ۱۳۰ ب.....
۱۷۸.....	شکل ۱۳۰ ج.....
۱۷۸.....	شکل ۱۳۰ د.....
۱۷۸.....	شکل ۱۳۰ ه.....
۱۷۹.....	شکل ۱۳۱ الف.....
۱۸۰.....	شکل ۱۳۱ ب.....
۱۸۰.....	شکل ۱۳۱ ج.....
۱۸۲.....	پلاک شماره ۵.....
۱۸۴.....	شکل ۱۳۲ الف.....
۱۸۴.....	شکل ۱۳۲ ب.....
۱۸۵.....	شکل ۱۳۳ الف، شکل ۱۳۳ ب.....
۱۸۶.....	شکل ۱۳۴.....
۱۸۷.....	شکل ۱۳۵.....
۱۸۸.....	شکل ۱۳۶.....
۱۸۸.....	شکل ۱۳۷.....
۱۹۰.....	شکل ۱۳۸.....
۱۹۰.....	شکل ۱۳۹.....

٢٣٢.....	شكل ١٧٤.....	٢٢٢.....	شكل ١٦٠.....
٢٣٣.....	شكل ١٧٥.....	٢٢٢.....	شكل ١٦١، شكل ١٦٢، شكل ١٦٣.....
٢٣٤.....	شكل ١٧٦.....	٢٢٤.....	شكل ١٦٤.....
٢٣٦.....	شكل ١٧٧ الف.....	٢٢٤.....	شكل ١٦٥.....
٢٣٧.....	شكل ١٧٧ ب.....	٢٢٥.....	شكل ١٦٦.....
٢٣٧.....	شكل ١٧٧ ج.....	٢٢٥.....	شكل ١٦٧ الف.....
	شكل ١٧٨، شكل ١٧٩، شكل ١٨٠، شكل	٢٢٦.....	شكل ١٦٧ ب.....
٢٣٧.....	١٨١.....	٢٢٦.....	شكل ١٦٧ ج.....
٢٣٩.....	شكل ١٨٢.....	٢٢٨.....	شكل ١٦٨، شكل ١٦٩.....
٢٣٩.....	شكل ١٨٣.....	٢٢٩.....	شكل ١٧٠.....
		٢٣١.....	شكل ١٧١، شكل ١٧٢، شكل ١٧٣.....

بخش اول

لباس مصریان باستان

مقدمه

در این بخش، به لباس مصریان خواهیم پرداخت و، همچنین، نمونه‌هایی از پیراهن ملت‌های بیگانه‌ای را که تصاویر آنها به کرات در مجسمه‌ها و نقاشی‌های دیواری مصری به تصویر کشیده شده‌اند ارائه خواهیم کرد. فصل ویژه‌ای به لباس هیتی‌ها اختصاص داده شده است.

هنگام بررسی لباس‌های هر قرن یا عصر، به ویژه درباره‌ی مصریان باستان، درمی‌یابیم که با محافظه‌کاری یا اصرار بر سبک غیرعادی‌ای، نه تنها در طی قرون بلکه حتی در طی هزاره‌ها، مواجهه.

با این حال، باید این عبارت را کمی تعدیل کنیم، چون حقیقت این است که، در آخرین مراحل تمدن مصر باستان، برای مثال، سلسله‌ی طولانی پادشاهانی که پس از فتح اسکندر حکمرانی کردند، این فرعون‌های بطلمیوسی، که در مجسمه‌ها و نقاشی‌ها به تصویر کشیده شده‌اند، در واقع نه جامه‌هایی که هنرمندان آن دوران برایشان ترسیم کرده‌اند، بلکه پیراهن‌های یونانی اجداد فاتح خود را بر تن می‌کردند.

علاوه بر این، در دودمان بیست و ششم (سائیت - ۶۶۱ تا ۵۲۵ پیش از میلاد)، شاهد بازگشت به عصر باستان در رنسانسی هنری هستیم که هنر پادشاهی کهن در آن به مُد روز تبدیل شد، به طوری که در مقبره‌ی یکی از اشراف‌زاده‌های سائیتی آن عصر در تبس، تمام لباس‌ها و جامه‌ها کپی نقوش مقابر دودمان ششم است و فرد غیرکارشناس نمی‌تواند به درستی دریابد که جامه‌ی سائیتی مورد نظر به چه تاریخی است. اما همین اشراف‌زاده

مطمئناً، در دوران حیات خود، جامه‌های آراسته‌تر عصر خود را به تن می‌کرده است. مصرشناسان سبک‌های باستانی منقش در مقابر این دوره‌ی پایانی را با مُد قرون هفدهم و هجدهم اروپا مقایسه می‌کنند. در این مد، شاهان و اشراف زادگان پوشیده در زره‌ها و توگای روم باستان به تصور کشیده می‌شدند؛ جامه‌هایی که بدون شک در زندگی واقعی هرگز به تن نمی‌کردند.

منظورمان این نیست که لباس مصریان در تاریخ شگفت‌انگیز و کهن بیش از سه هزار ساله‌ی خود با تغییر و تکامل روبه‌رو نبوده است، تغییرات مشاهده‌شده، به جز یک مورد، چندان قابل توجه نیستند. این مورد استثناء عبارت است از شکاف بزرگ در تاریخ مصریان با حکمروایی هیکسوس‌ها یا فرمانروایان چوپانی که به مصر حمله و آن را فتح کردند و عناصر به شدت متمایزی را با خود از میهن آسیایی‌شان به همراه آوردند و به لباس مصریان اضافه کردند.

به خوبی از تغییرات پوشش در دوران تجدید حیات هنر بومی پس از بیرون رانده شدن هیکسوس‌ها و جلوس فرعون‌های مصری دودمان بزرگ هجدهم بر تخت فرمانروایی مصر آگاهییم. با این حال، می‌توان گفت که ماهیت این تغییرات در حد اضافه کردن و بهبود همان سبک قدیمی جامه‌ها، که هرگز کامل از بین نرفت.

ارائه‌ی فهرست کاملی از تاریخچه‌ی تمام پادشاهان مصر، از منس، بنیانگذار نخستین دودمان پادشاهی، تا کلئوپاترا، آخرین فرعون دودمان سی و سوم، از این کتاب خارج است. علاقه‌مندان می‌توانند اطلاعات مربوطه را به راحتی در آثار بسیاری از مصرشناسان بیابند.

با این حال، اشاره به چند تاریخ برجسته در تاریخ مصر می‌تواند مفید باشد. بیشتر کارشناسان با توالی مورد اشاره‌ی ما موافق‌اند، اما برخی آن را در تاریخ جهان در جایگاه عقب‌تری قرار می‌دهند. روشن است که برای حفظ وحدت رویه، تاریخ‌های این کتاب باید تنها از یک نظر پیروی کنند.

دودمان‌های حاکم بر مصر را می‌توان به دسته‌های زیر تقسیم کرد:

«پادشاهی کهن»: که از دودمان اول تا هشتم (۳۴۰۸ پیش از میلاد) را در بر می‌گیرد.

«پادشاهی میانه»: که شامل دومان نهم تا هفدهم (۲۱۱۱ پیش از میلاد) است.

پادشاهی میانه دوران هیکسوس‌های دودمان‌های پانزدهم تا هفدهم.

«پادشاهی یا امپراتوری نوین»: که دودمان‌های هجدهم تا بیست و ششم (۱۵۹۶ پیش از میلاد) را در بر می‌گیرد.

دوران فتح ایرانیان: که شامل دودمان‌های بیست و هفتم تا سی و دوم (۵۲۵ پیش از میلاد) است.

دوران فتح یونانیان: که با دودمان سی و سوم (۳۳۲-۵۰ پیش از میلاد) همزمان است. عصر رومیان: که با از بین رفتن اصل جامه‌ها و زیورآلات مصر باستان همراه است.



شکل ۱

فصل ۱

لباس در پادشاهی کهن

لباس‌های بسیار ساده‌ی پادشاهی کهن از دامن مردانه با بلندی‌های مختلف برای مردان و تن‌پوش‌های چسبان برای زنان، که از سینه تا قوزک پا را می‌پوشاند و با بند روی شانه‌ها محکم می‌شود. در هر دو جنس، گاهگاه شنلی (خرقه ای) با پارچه‌ی ضخیم دیده می‌شود.

پیکره‌ی پادشاه پیشادودمانی، شاه نارمر (۳۴۰۷ پیش از میلاد)، یکی از کهن‌ترین جلوه‌های شناخته‌شده از لباس مصریان است. در شکل ۱، نارمر را می‌بینیم که تاج سفید بلند مصر علیا («هجت»^۱) را بر سر دارد، دامن مردانه‌ی کوتاه و ساده‌ای پوشیده، و از جلوی کمر بندش آویزهای زینتی آویخته است. در بالای هر آویز، تصویری از حائور نقش بسته است که این نقش در کناره تصویر با مقیاس بزرگ‌تری دیده می‌شود. دم تشریفاتی حیوانات، که در سراسر تاریخ پادشاهان مصری جزئی از لباسشان بوده است، در پشت کمر بند نارمر هم دیده می‌شود. روی چانه‌ی شاه ریش مصنوعی تشریفاتی را می‌بینیم که با تسمه به تاجش وصل شده است. این تصویر از قطعه‌ی نقاشی بسیار کهنی با نقش و نگارهای برجسته که «لوحه‌ی نارمر»^۲ نامیده می‌شود؛ لوح یادبودی که شاه را در هنگام نبرد به تصویر کشیده است. ریش خدایان، شاهان، و اشراف زادگان شکل‌های متفاوتی داشتند که نمادی از مرتبه‌ی صاحبشان بود. این نمادسازی، که بسیار پیچیده و در جامه‌های خدایان مصری بسیار غالب است، اغلب به پوشش‌های

۱. Het. در متون تخصصی، به صورت Hedjet آمده است.

سلطنتی منتقل می‌شود؛ به این ترتیب، پادشاه را با پوشش خدا می‌بینیم و، در بسیاری موارد، خدایان با تاج مصر علیا و سفلی (رجوع کنید به عکس ۱) به تصویر کشیده می‌شوند.

در مجلد حاضر، لباس‌ها عمدتاً به‌عنوان نمونه از دوره و، همچنین از دیدگاه ساختاری یا فنی بررسی می‌شوند؛ اما در کتابشناسی پایان کتاب، کتاب‌هایی که به‌طور خاص به نمادشناسی مصر باستان پرداخته‌اند است. از این میان، شاید آموزنده‌ترین اثر در ارتباط با لباس خدایان مصریان،^۱ نوشته‌ی سِر ای. آ. والیس باج^۲ (۱۹۰۴)، باشد که مشتمل بر صفحات رنگی متعددی از خدایان با لباس‌های نمادینشان است. در کتاب منش و پوشش مصریان باستان،^۳ نوشته‌ی سِر ج. گاردنر ویلکینسون^۴ (ویراسته‌ی ۱۸۷۸)، نیز اطلاعات ویژه‌ای درباره‌ی لباس‌های نمادین ارائه شده است.

شکل‌های ۲ و ۳، شاهدخت سدت^۵ و شاهزاده نرب^۶ در لباس‌های معمول بزرگان دوره‌ی پادشاهی کهن، دودمان چهارم (۲۷۸۹-۲۷۱۵ پیش از میلاد)، به نمایش. این دو از روی اثر لپسیوس^۷ کشیده شده‌اند که، به‌گفته‌ی او، از هرم جیزه برداشته شده است. زن تن‌پوش قرمز با طوق آبی و سفید به تن دارد، کلاه‌گیسش سیاه است و رنگ پوستش بژ. دامن مردانه‌ی مرد سفید است و پلیسه‌هایی طلایی دارد. کلاه‌گیسش سیاه و پوستش به رنگ قهوه‌ای مایل به قرمز رنگ‌آمیزی شده است. وجود طوق‌های منجوق‌دوزی در هر دو پیکره و این حقیقت که حتی در این دوران کهن هم از کلاه‌گیس استفاده می‌شده جالب توجه است. سر مردان، احتمالاً برای رعایت بهداشت، به‌طور کامل یا تقریباً کامل تراشیده می‌شد و همگان، به‌جز افراد متعلق به طبقات فرودست و کاهنان، کلاه‌گیس به‌سر می‌گذاشتند. اما در میان زنان، رسم تراشیدن سر فراگیر نبود. آنها موهای بلند یا کوتاه داشتند که البته همیشه آن را با کلاه‌گیس می‌پوشاندند. به‌نظر می‌رسد که در دوره

1. The Gods of the Egyptians

2. Sir E. A. Wallis Budge

3. Manners and Customs of the Ancient Egyptians

4. Sir J. Gardner Wilkinson

5. Princess Sedet

6. Prince Nereb

7. Lepsius

ای کوتاه در دودمان هجدهم، تراشیدن سر زنان هم به مُد رایج تبدیل شده است. پیکره‌ی معروف ملکه نفرتیتی^۱ و چندین شخصیت دیگر سرهای تراشیده‌ی بدون کلاه‌گیس دارند. کلاه‌گیس زنان طبقات بالا نسبت به مردان پرزرق و برق‌تر و پرت‌تر بود، اما زنان سوگوار در تشییع جنازه‌ها، بر حسب قاعده، طبیعی که به سادگی از پشت سرشان شده بود.

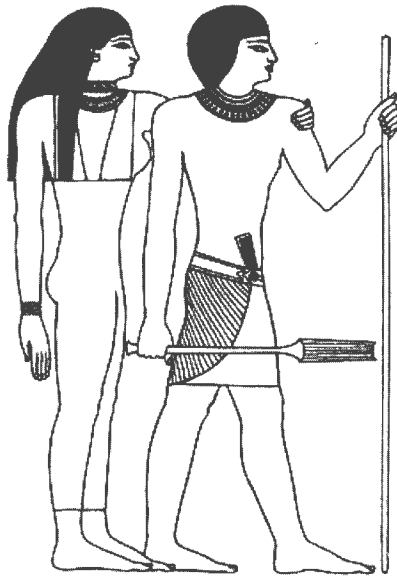
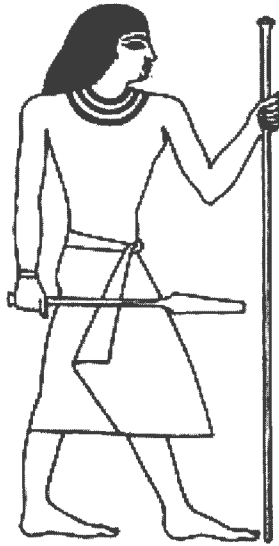


Fig. 2.

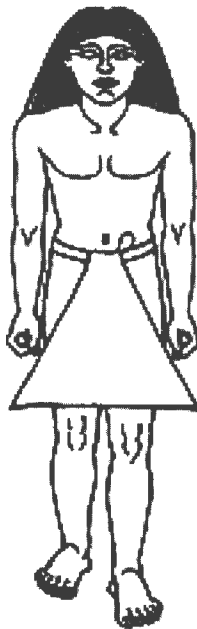
Fig. 3.

شکل ۲، شکل ۳

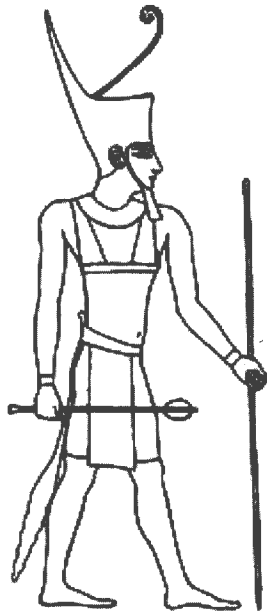
شکل‌های ۴ و ۵، که به همان دوره‌ی شکل‌های ۲ و ۳ تعلق دارند (و آنها هم توسط لپسیوس از جیزه کشیده شده‌اند)، دو نمونه‌ی دیگر از دامن مردانه هستند. شکل ۳ یکی از دامن‌های قدیمی‌تر پلیسه یا چین‌دار را نشان می‌دهد، در حالی که شکل‌های ۴ و ۵ روش بسیار باستانی آهاردار کردن لباس‌های کتانی را به نمایش می‌گذارند. اثر و الگوی این تصاویر برای چنین زمان دوردستی بسیار پیچیده به نظر می‌رسد.



شکل ۴



شکل ۵



شکل ۶

شکل ۶ نمونه‌ای از پوشش پادشاهان اولیه‌ی مصر است که در دوره‌های بعدی، به عنوان جامه‌ی خدایان حفظ شده‌اند. این تصاویر از اثر لپسیوس، با عنوان «از مقبره‌ای متعلق به دودمان پنجم در وادی مغاره»^۱، برداشته شده است. در اینجا، تاج سرخ مصر سفلی یا شمالی («تیسر»^۲)، سینه‌پوشی که با بند نگه داشته شده، دامن مردانه‌ای با آویزهای زینتی در جلو، و دم حیوانی در پشت را می‌بینیم. نقاشی هیچ جزئیاتی ندارد، اما اگر آن را با نمونه‌های متأخرتر مقایسه کنیم، متوجه خواهیم شد که ویژگی‌های اصلی این جامه بیش از سه هزار سال به همین صورت باقی مانده است.

1. from a tomb of the 5th Dynasty at Wadi Maghara

۲. من کلمه تسر (Tesar) را جایی پیدا نکردم. تاج مصر سفلی ظاهراً «دشرت» (Deshret) نام دارد. با این حال، جهت وفاداری به متن، همان تسر را نوشتم.



شکل ۷

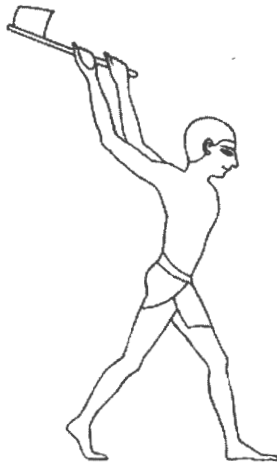


شکل ۸

لباس کارگران

در شکل‌های ۷ و ۸ (که از روی آثار لپسیوس از جیزه برداشته شده‌اند)، یک مرد و یک زن مربوط به دودمان چهارم در حال حمل مواد غذایی نشان داده می‌شوند. در مقایسه با شکل‌های ۲ و ۳، می‌بینیم که شاهدخت و شوهرش دیگر طوق‌های زیبای منجوق‌دوزی

را بر گردن ندارند و دامن مرد بدون زیور است. اما اگر جزئیات را در نظر بگیریم، لباس‌ها بسیار شبیه به هم‌اند. شکل‌های ۹، ۱۰، و ۱۱ هم از اثر لپسیوس گرفته شده‌اند. او، در شرح شکل ۹ و ۱۰، آنها را به دودمان ششم و ساریه المیلین^۱ نسبت داده است. اما شکل ۱۱ تصویر کاتبی است که با مدادی پشت گوشش در حال یادداشت برداری روی یک لوح است و لپسیوس آن را مربوط به دودمان پنجم و جیزه دانسته است.



شکل ۹



شکل ۱۰



شکل ۱۱

سرآذین‌های پادشاهی کهن

این سرآذین‌ها، در مقایسه با سرآذین‌های دودمان‌های متأخرتر، سبک ساده‌ای دارند. نمونه‌های آنها در شکل‌های ۱۲، ۱۳، و ۱۴ دیده می‌شوند که از مجسمه‌های اولیه گرفته شده‌اند. شکل ۱۳ از روی مجسمه‌ی شاهدخت نفرت^۱ از دودمان چهارم تهیه شده است. مجسمه‌ی اصلی در موزه‌ی قاهره نگهداری می‌شود و شاهدخت در آن در کنار همسرش، شاهزاده راهوتپ^۲، نشسته است. موهای طبیعی شاهدخت از زیر کلاه‌گیس روی پیشانی‌اش ریخته‌اند. حلقه‌ی روی سرش با گل‌های رز و سایر گل‌ها تزیین شده است. روی تن پوشاش خرقة‌ای انداخته است که، همانطور که پیش‌تر اشاره شد، پوششی است که در این دوران هر دو جنس به‌تن می‌کرده‌اند. به نظر می‌رسد که خرقة پارچه‌ی ضخیمی دارد، اما آنقدر عادی پوشیده شده که نمی‌توان درباره‌ی ساخت یا برش آن گمانه‌زنی کرد. اما، متناسب با سایر پوشش‌های این دوره، فکر می‌کنیم که خرقة شکل مستطیلی ساده‌ای دارد. این خرقة‌ها تا قوزک پا می‌رسیدند. شکل‌های ۱۲ و ۱۴، «تی»^۳، معماری برجسته، و «رانفر»^۴، کاهنی رده بالا، نشان هر دو از دودمان پنجم هستند

1. Princess Nefert

2. Prince Rahetep

3. Ti

4. Ranefer

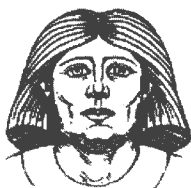
و هر دو از مجسمه‌های اصلی که در موزه‌ی قاهره نگهداری می‌شوند برداشته شده‌اند. این دو سردیس نمونه‌هایی از کلاه‌گیس‌هایی را که مردان در پادشاهی کهن می‌پوشیدند نشان می‌دهند.



شکل ۱۲



شکل ۱۳



شکل ۱۴

جواهرات

در این دوران، استفاده از جواهرات به اندازه‌ی دوران پادشاهی میانه و امپراتوری نوین رایج نبوده است، اما باید به چهار دستبند بسیار زیبایی که در قبر ملکه‌ی «شاه لِر»^۱ از دودمان اول یافت شده و تصویر رنگی آنها در مجله‌ی اکتشافات مصر^۲ ارائه شده است اشاره کنیم. سه مورد از این دستبندها منجوق دوزی‌هایی با طراحی متنوع و نفیس دارند و از طلا، مهره‌های فیروزه‌ای، و یاقوت ساخته شده‌اند. دستبند چهارم احتمالاً زیباترین عضو مجموعه است. این دستبند از بیست و هفت پلاک کوچک از جنس فیروزه و طلای ناب تشکیل شده است. در بالای هر پلاک یک «شاهین هوروس»^۳ بسیار کوچک روی ستون پایه‌ای مربعی نشسته است که آستانه‌ی در خانه‌ای را شبیه‌سازی می‌کند و نماد «اقامتگاه ابدی» است. در اینجا هم، مانند دستبندهای منجوق دوزی شده، نوعی اصالت و تناسب طراحی وجود دارد که، علی‌رغم سادگی بسیار زیاد، جواهرات هیچ دوره‌ای نتوانسته از آن پیشی بگیرد.

نتیجه این که لباس‌های عصر پادشاهی کهن بنیان پوشش مصری‌ها تا عصر رومیان هستند؛ در عین حال، تمام تغییرات رخ داده در دوران پادشاهی میانه و امپراتوری نوین از نوع «اضافه کردن» بوده‌اند و پوشش‌های کهن در کنار پوشش جدید باقی مانده‌اند.

1. King Ler

2. Journal of Egyptian Exploration

3. hawk of Horus